

การประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาในพิธีการจัดการงานศพ ในประเทศไทย

The Application of the Buddhist Philosophy to Funeral Rite Management in Thailand

พระครูอมรปัญญารัตน์ (จตุพร อักษรทอง)

Phrakru Amornpanyarat (Jatuporn Aksortong)*

สวัสดิ์ อโนทัย Sawat Anothai**

สมบุญ บุญโท Somboon Boondo***

บทคัดย่อ

ดุษฎีนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดพิธีการจัดการงานศพในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการจัดการงานศพในอำเภอลีเกา จังหวัดตรัง 2) เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาในฐานะเครื่องมือการนำมาใช้แก้ปัญหาการจัดการงานศพโดยเฉพาะในอำเภอลีเกา จังหวัดตรัง 3) เพื่อนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาการจัดการงานศพโดยเฉพาะในอำเภอลีเกา จังหวัดตรัง และ 4) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบจากการนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการจัดการงานศพในสถานที่อื่นอย่างเหมาะสม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยทางปรัชญาแบบวิภาษวิธี และแบบมีการหาเหตุผลด้วยการใช้วิจารณ์ญาณภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการงานศพในอำเภอลีเกา จังหวัดตรัง พบว่ามีปัญหาสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ปัญหาการขาดความไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการจัดงานศพ 2) ปัญหาการจัดการงานศพที่ไม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้หลักพุทธธรรม 3) ปัญหาการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่เกินความจำเป็นในการจัดการงานศพ

2. การประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาในการแก้ไขปัญหาการจัดการงานศพในอำเภอลีเกา จังหวัดตรัง พบว่า 1) ปัญหาการขาดความไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการจัดงานศพ แก้ไขด้วยการให้พิจารณาขั้น 5 ตามหลักไตรลักษณ์ 2) ปัญหาการจัดการงานศพที่ไม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้หลักพุทธธรรม แก้ไขด้วยพุทธ

* นักศึกษาลัทธิสุตตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

** อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

*** อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ปรัชญาว่าด้วยหลักโยนิโสมนสิการ 3) ปัญหาการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่เกินความจำเป็นในการจัดการงานศพ แก้ไขด้วยพุทธปรัชญาว่าด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักสัปปริสธรรม 7 และหลักความสันโดษ

3. องค์ความรู้ใหม่ คือ รูปแบบการจัดงานศพที่เหมาะสม ได้แก่ 1) ควบคุมไม่ให้อาหารรั่วไหล 2) ลดน้ำอัดลมเป็นน้ำเปล่า 3) ลดอาหารว่าง 4) ลดสุรา 5) งดเล่นการพนัน 6) งดจ้างวงดนตรี 7) ใช้ดอกไม้แห้งแทนดอกไม้สด 8) ยืมโลงทองที่สวยงามมาครอบโลงจริง 9) เก็บศพประมาณ 4 คืน 5 วัน 10) จัดผ้าบังสุกุลอย่างพอประมาณ 11) งดการจุดพลุ 12) แจกหนังสือธรรมแทนแจกของที่ระลึกราคาแพง ๆ และ 13) ควรให้เงินสดแทนพวงหรีด

คำสำคัญ: พุทธปรัชญา การจัดการ การจัดการงานศพ ประเทศไทย

Abstract

The objectives of this dissertation are as follows : 1) to study the concept about the funeral in Buddhism, especially the funerals in Sikao, Trang province, 2) to study Buddhist philosophy as a tool to implement funeral management solutions in Sikao, Trang province, 3) to apply the Buddhist philosophy to funeral rite management in Thailand: a case study of Sikao, Trang province, and 4) to build new body of knowledge and suitable pattern for the application of Buddhist philosophy in the funeral management in other places. This is a qualitative research by the dialectic and discursive methods, using analytic, appreciative and applicative approaches so as to contribute a new body of philosophical knowledge.

The research results show that

1. the management of funeral in Sikao, Trang province faces three major problems, namely (1) the lack of understanding the true purpose of funeral, (2) the funeral management do not lead to the learning of Buddhist principles, (3) the extravagant spending for funeral management.

2. The application of Buddhist philosophy in solving the funeral management in sikao, Trang province reveals that (1) the problem of lacking understanding the true purpose of funeral management by khan 5 in line with trilasana, (2) the problem of not learning Buddhist principles can be solved by Buddhist philosophy that deals with yonisomanasika, (3) the problem of extravagant spending can be solved with Buddhist philosophy dealing with principles of sufficiency economy, principles of sappuristham 7 and seclusion.

3. The new body of knowledge is the suitable pattern of funeral management, that is (1) limit the amount of food served, (2) change the soft drink to plain water, (3) stop

serving snack, (4) stop serving alcoholic drink, (5) stop gambling, (6) stop hiring musical band, (7) use artificial flowers instead of fresh ones, (8) borrow a golden coffin to cover the real one, (9) keep the dead body for 4 nights 5 days, (10) provide modest amount of hanging clothes, (11) stop lighting fireworks, (12) hand out religious booklet instead of expensive souvenirs, (13) give cash instead of wreath.

Keywords: Buddhist Philosophy, Management, Funeral Rite Management in Thailand

บทนำ

พิธีกรรมเกี่ยวกับความตายเป็นพิธีขั้นสุดท้ายของชีวิต ถือเป็นพิธีกรรมที่ไม่ได้มีความหมายเฉพาะผู้ที่ตายไปแล้วเท่านั้น แต่มีความสำคัญทั้งทางด้านสังคมและจิตใจแก่บรรดาญาติพี่น้องผู้อยู่สืบวงศ์ตระกูล (ปรานี วงษ์เทศ, 2534: 3) จุดมุ่งหมายหลักของการจัดงานศพหรืองานอวมงคลขึ้นเพื่อระลึกถึงคุณความดีของผู้ที่จากไปเป็นครั้งสุดท้าย ตามประเพณีที่เคยถือปฏิบัติกันมา เมื่อมีการจัดงานศพก็จะมีการทำบุญและทำทานไปพร้อม ๆ กัน ตามคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับวิญญาณของมนุษย์ที่ว่า “เมื่อตายไปแล้ว วิญญาณยังคงลอยอยู่ หาได้ดับไปไม่ ทั้งนี้ก็เพราะพลังความร้อนคอยรักษาไว้ จิตและพลังงานของจิต ก็เป็นพลังงานธรรมชาติชนิดหนึ่ง จึงไม่สูญหายไปไหน คลื่นความร้อนของกระแสจิตอันเป็นเจตนานั้นแหละ คอยรักษาไว้ เมื่อจิตหรือวิญญาณไม่ตาย จึงเก็บสั่งสมบุญ-บาปวาสนา อาสวะ บารมี อุปนิสัยและความถนัดต่าง ๆ ไว้เป็นเหตุทำให้แต่ละคนมีความแตกต่างกันไป ทั้งทางกายและจิตใจ ตลอดทั้งชะตากรรมในชีวิตต้องเวียนว่ายตายเกิดวนเวียนอยู่อย่างนี้” (พิน ดอกบัว, 2558: 17) ในอดีตที่ผ่านมา กิจกรรมที่ปฏิบัติกันในงานศพจะทำให้เกิดทาน คือ ทานา และเกิดสมาธิ เป็นที่มาของการทำให้เกิดปัญญาจึงถือได้ว่าเป็นการทำบุญอย่างแท้จริง ในการจัดงานศพไม่ว่าจะที่บ้านหรือวัด ธรรมเนียมปฏิบัติก็จะมีกรรมนิมิตพระสงฆ์สวดมาติกาบ้างสวด เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่จากไป บางงานก็จะจัดให้มีหรรษา เช่น ลิเก หมอลำ วงดนตรี ลำตัด ภาพยนตร์ แต่ก็เป็นไปตามความเหมาะสม ปัจจุบันสถานการณ์ในการจัดการเกี่ยวกับพิธีกรรมความตายที่ปรากฏให้เห็นทั่วไปในสังคมไทย มีลักษณะการจัดงานอย่างยิ่งใหญ่ ประเด็นปัญหาที่พบ เช่น 1) ปัญหาการจัดกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ มีโคโยตี้สาว ๆ นุ่งน้อยห่มน้อยมาเต้นหน้าศพโดยมีความเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ผู้ล่วงลับไปแล้วมีความชอบ และการดื่มสุราของมีนเมาในงานศพ ตลอดจนการเล่นการพนัน เป็นต้น 2) ปัญหาค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่เกิดจากงานศพ เช่น ค่าใช้จ่ายเรื่องสุรา 3) ปัญหาเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับวันที่ห้ามเผาศพ 4) ปัญหาหนี้สินของเจ้าภาพงานศพ ยกตัวอย่างเช่น จากกรณีที่มีการแสดงดนตรี 5) ปัญหาที่เกิดจากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานศพ ด้วยเหตุผลว่าการจัดงานศพเป็นการจัดงานครั้งสุดท้ายให้แก่ผู้ที่เสียชีวิต ญาติจึงต้องการจัดพิธีกรรมเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ดีที่สุด นอกจากนั้นประเพณีการจัดงานศพของพุทธศาสนิกชนไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก แต่ละท้องถิ่นมีการจัดงานศพที่แตกต่างกันไป ตามธรรมเนียมนิยมและฐานะของเจ้าภาพ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเจ้าภาพในการพิจารณาว่าจะจัดงานศพให้มีความยิ่งใหญ่เพียงใดและจะเลือกวัดที่จะจัดงานขึ้นอยู่กับเหตุผลต่าง ๆ ได้แก่ ฐานะทางสังคมของเจ้าภาพว่ามีฐานะร่ำรวยปานกลางหรือยากจน เหตุผลนี้จะเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดและการเลือกจัดงานศพของเจ้าภาพ การจัดงานศพในปัจจุบันนอกจากจะมีค่าใช้จ่ายในเรื่องต่าง ๆ มากมายแล้ว ยังปรากฏค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นปะปนอยู่ด้วย และปัญหาในการจัดงานศพที่เกิดความสิ้นเปลืองในด้านต่าง ๆ จึงส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง และนอกจากนั้นยังมีประเด็นปัญหาด้านการปฏิบัติพิธีกรรมในงานศพของประชาชน ซึ่งมักเป็นไปตามแนวทางของผู้นำชุมชน ไม่มี

รูปแบบที่ชัดเจนเป็นแนวเดียวกันทำให้เกิดข้อขัดแย้งกันในพิธีการต่าง ๆ ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด อะไรควรกระทำ อะไรไม่ควรกระทำ

ในปัจจุบันประชาชนนิยมจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับงานศพที่วัด เริ่มต้นตั้งแต่การอาบน้ำศพ ไปจนเสร็จสิ้นงาน ประกอบกับวัดต่าง ๆ ทั้งวัดที่มีชื่อเสียง ก็มีการจัดให้บริการงานศพครบวงจร เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับเจ้าภาพในการจัดงานศพ ความเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของวัดหลาย ๆ แห่ง จากในอดีตที่ทำหน้าที่ศาสนสงเคราะห์ คือ ให้ความสงเคราะห์ในการฃาปนสถานโดยรวมถึงการบำเพ็ญกุศลและเมรุเผาศพ ปัจจุบันก็มีการปรับเปลี่ยนวิธีการให้บริการงานศพของวัดเป็นเชิงธุรกิจบริการมากขึ้น ที่ปรากฏให้เห็นโดยทั่วไป จึงทำให้การจัดงานศพเกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเดิมเจ้าภาพแต่ละคนจะต้องดำเนินการเองเกี่ยวกับการจัดหาวัดศุภอุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับการประกอบพิธีกรรม การจัดหาและตกแต่งสถานที่ การหาแรงงานมาช่วยในงาน แต่เมื่อเกิดระบบบริการการจัดงานศพเกิดขึ้น ทำให้เจ้าภาพมีความสะดวกในการจัดงานศพ สามารถติดต่อผู้ให้บริการเพื่อให้มาดำเนินการจัดงาน และเมื่อเสร็จสิ้นพิธีกรรมเจ้าภาพมีหน้าที่เพียงจ่ายเงินเท่านั้น จากระบบบริการการจัดงานศพที่เกิดขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อให้การจัดงานศพเปลี่ยนแปลงรูปแบบไป โดยค่าใช้จ่ายในการดำเนินการที่ธุรกิจเหล่านี้บริหารจัดการอย่างครบวงจรนั้น เป็นค่าใช้จ่ายที่แพงมากเจ้าภาพงานศพต้องจ่ายเงินจำนวนมากเพื่อให้ได้การจัดงานศพที่สมบูรณ์แบบ ทำให้เกิดปัญหาค่าใช้จ่ายในเขตเมืองสูงเป็น 3 เท่าตัว ซึ่งจะอยู่ในระหว่าง 90,000 – 100,000 บาท และเขตชนบทมีค่าใช้จ่ายประมาณ 30,000 บาท (บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด, 2558 : 1) และที่สำคัญรากฐานดั้งเดิมของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการจัดพิธีกรรมในงานศพถูกลบลิ้มไปจากใจของพุทธศาสนิกชน จึงทำให้การจัดพิธีกรรมในงานศพไม่ได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาตามที่พระพุทธเจ้าสอนพุทธศาสนิกชนว่าให้กระทำในสิ่งที่เป็นบุญ เป็นกุศล อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดความโลภ การยึดติดหรือความอยากในจิตใจ

การจัดงานศพในปัจจุบันมีการใช้จ่ายที่สิ้นเปลืองกับพิธีกรรมที่ไม่จำเป็น กล่าวคือ การนิยมเลี้ยงแขกหน้าศพ บางแห่งมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ฆ่าสัตว์ และเล่นการพนัน ถือเป็นการเล่นเปลืองโดยใช่เหตุ ไม่ต่างอะไรกับการดำนํ้าพริกละลายแม่น้ำ เป็นการสร้างค่านิยมที่ผิด ๆ และสืบทอดประเพณีที่ไม่สร้างสรรค์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ในปัจจุบันค่าใช้จ่ายในการจัดพิธีกรรมงานศพจะมีความแตกต่างกันไปตามความพอใจของเจ้าภาพ โดยทั่วไปค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการจัดการศพเบื้องต้น เช่น ค่านํ้ายาฉีดศพ ค่าขนส่งศพมายังวัด ค่าหีบศพ ค่าบำรุงให้แก่วัด เช่น ค่าบำรุงศาสนา ค่าบำรุงเมรุและค่าเชื้อเพลิงสำหรับเผาศพ ค่าอุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับประกอบพิธี เช่น รูปภาพของผู้ตาย รูปเทียน ดอกไม้จันทน์ เครื่องสังฆทาน ผ้าไตรผ้าสำหรับบังสุกุล เป็นต้น ตลอดจนค่าแรงสำหรับสัปเหร่อและพนักงานของวัด ซึ่งค่าใช้จ่ายสำหรับพิธีศพในปัจจุบันอยู่ในระดับ 70,000 บาทขึ้นไป แต่สำหรับงานศพที่ใหญ่โตหรือหรรษาจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในระดับหลัก 100,000 บาทขึ้นไปหรือมากกว่านั้น โดยราคาที่ค่าใช้จ่ายให้กับความใหญ่โตของพิธีศพจะอยู่ที่ความมากน้อย

ของการใช้ตามปัจจัยต่าง ๆ จากพฤติกรรมการจัดงานศพของประชาชน ดังกล่าวพบว่า มีปัญหาจากการจัดงานศพ เช่น

1. ปัญหาการจัดกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ ความใหญ่โตของพิธีกรรมงานศพ ส่วนหนึ่งหมายถึงจำนวนของแขกมาร่วมในพิธี ซึ่งทำให้เจ้าภาพมีเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เช่น ในเรื่องสถานที่ที่ต้องใช้ศาลาขนาดใหญ่ของวัด ซึ่งต้องเสียค่าบำรุงมากขึ้น จำนวนของอาหารเครื่องดื่มที่รับรองแขกที่มาร่วมในงาน รวมทั้งอาหารการจัดเลี้ยงเพลพระ จำนวนของข้าวveyที่แจกในงานในวันเผาศพ ไปจนถึงค่าใช้จ่ายเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ขึ้นอยู่กับจำนวนของแขก เช่น การ์ดบัตรเชิญ ดอกไม้ รูปเทียน เป็นต้น การขยายขั้นตอนพิธีกรรมงานศพให้ดูใหญ่โต แน่หนอนว่าขั้นตอนของพิธีกรรมยังมีมากรายจ่ายก็จะมีมากตามมาด้วย โดยเฉพาะการจัดให้มีพิธีสวดอภิธรรมหลาย ๆ คืน จะทำให้ต้องเสียค่าบำรุงศาลาบำเพ็ญกุศลมากขึ้น ค่าแรงแก่พนักงานของวัด ปัจจัยและเครื่องถวายพระที่ต้องใช้ในแต่ละคืน ค่าอาหารเครื่องดื่ม ตลอดจนค่าดอกไม้ตกแต่งในพิธีทำบุญ รวมทั้งการทำบุญภายหลังครบ 7 วัน 50 วัน และครบ 100 วัน ที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการประกอบพิธีกรรมที่สูง การเล่นการพนันในการงานศพ บ้างก็บอกว่าเล่นเพื่อเป็นเพื่อนเจ้าภาพ บ้างก็บอกว่าเล่นเพื่อนศพ สุดแล้วแต่ผู้ตอบจะว่าอย่างไร มุมมองของผู้วิจัยจำเป็นต้องพูดไปตามหลักการและความเป็นจริง คือการจัดงานศพเพื่อผู้ตาย จะได้รับบุญกุศลที่ผู้ยังมีชีวิตอยู่ทำบุญไปให้และสิ่งเหล่านี้เป็นจุดหมายแท้ แต่ถ้าเป็นการประสงค์ เป้าหมายเทียมก็ต้องทำแบบนี้ คือ มีการเล่นการพนัน เพราะการพนันไม่ได้เป็นบ่อเกิดในการส่งเสริมจริยธรรมอันดีงาม กลับเป็นทางเลื่อมตามหลักคำสอนทางพุทธปรัชญา เชื่อว่าแขกที่มาในงานศพบางท่านไม่ได้ไปถึงหน้าศพ ไปหยุดที่โรงครัว หรือไปหยุดที่วงไฟ เป็นต้น

การเชิญแขกผู้ใหญ่มาร่วมในงาน การเชิญแขกมาร่วมในงาน เช่น สส. สจ. นายอำเภอ เพื่อมาเป็นเกียรติในงานเสมือนไม่เสียหยาอะไร แต่ว่าการจัดงานศพเป้าหมายอยู่ที่การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย ให้คนได้มาปลงสังขารและปลงสังเวช ไม่ได้มาอ้อวดเรื่องบารมี เรื่องฐานะ เรื่องความเป็นเงินจริง เพราะการเชิญแขกผู้ใหญ่มาร่วมในงาน ย่อมมีค่าใช้จ่ายในการต้อนรับจำนวนมากซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ การจัดมหรสพในงานศพ โดยผู้เป็นเจ้าภาพต้องการแสดงฐานะของตนทางสังคมหรือแสดงออกเรื่องอัตลักษณ์ของผู้ตายว่าผู้ตายเคยสั่งเอาไว้ ให้แสดงมหรสพหนังตะลุงคณะนั้นคณะนี้มีสาเหตุส่วนหนึ่งที่สังคมงานศพต้องเป็นเช่นนี้ แต่ถ้าไม่จัดมหรสพเกรงว่าเพื่อนบ้านตำหนิว่าเจ้าภาพไม่มีบารมี เจ้าภาพไม่สมาคมกับใคร สิ่งที่เป็นเนื้อหาสาระจริง ๆ อยู่ที่การทำบุญให้ผู้ตายอย่างเดียว เรื่องอื่นนั้นเป็นสิ่งประกอบตามเจ้าภาพต้องการให้มี การจัดมหรสพในงานศพนั้นเป็นการสิ้นเปลือง เป็นการสร้างความรำคาญส่งเสียงรบกวนให้แก่คนข้างวัด คนที่เขาต้องการพักผ่อนต้องตื่นนอนเพื่อกรีดขางต้องทำงานแต่เช้าตรู่อีกด้วย ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ ในทางวิญญาณ ไม่ได้ส่งเสริมให้คนเราได้มางานศพได้คล้อยตามในเรื่องการพิจารณาสังขารแต่ประการใด ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดความฟุ้งซ่านในเรื่องกามารมย์อีกต่างหาก เป็นการแสดงออกถึงความสนุกสนาน ในขณะที่เดียวกันเป็นเรื่องของความ

โศกเศร้า เป็นการแสดงออกถึงความเป็นเกินจริงในเรื่องการจัดงานศพ มหรสพมีเกือบทุกงานก็ว่าได้ เพราะถ้างานนี้มีมหรสพแล้วอีกงานหนึ่งก็ต้องมี เพราะเจ้าภาพกลัวคนตำหนิว่างานนี้ไม่มีบาร์ไม่มีเงิน ไม่มีทอง ดังนั้น ในแต่ละงานแม้จริง ๆ แล้วเจ้าภาพอาจไม่ต้องการสิ่งเหล่านี้ก็เป็นไปได้แต่กลัวคนว่า จึงต้องจัดมหรสพให้เหมือน ๆ กับงานอื่น นับว่าเป็นบัญญัติธรรมที่ปรากฏให้เห็นได้ทั่วไปในงานศพในจังหวัดตราชิงจริง ๆ แล้วมันไม่จำเป็นต่อการจัดงานศพเลย เป็นเพียงความเข้าใจผิดของสังคมที่ต้องการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ของเจ้าภาพ

2. ปัญหาค่าใช้จ่ายพุ่งเพื่อยที่เกิดจากงานศพ ได้แก่ การเลือกใช้อุปกรณ์เครื่องใช้ที่มีความหรูหรา เช่น หีบศพ โดยทั่วไปเจ้าภาพมักจะเลือกหีบขาวลายเทพพนม 2 ชั้น หรือ 3 ชั้น ราคาอยู่ที่ประมาณ 3,500 ถึง 5,000 บาท หากจะเลือกชนิดของโลงศพที่หรูหรามากกว่านี้โดยมากเจ้าภาพจะใช้หีบตกแต่งลายทองซึ่งราคาตั้งแต่ 10,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของหีบและวัสดุที่ทำให้หีบสำหรับหีบศพแบบเงินที่ทำจากไม้เนื้อแข็งจะมีราคาสูงกว่า 50,000 บาท การจัดประดับด้วยดอกไม้สดเป็นการจัดอย่างสวยงาม หีบศพดอกไม้สดเหล่านี้ทางเจ้าภาพต้องสั่งจากต่างจังหวัด แม้กระทั่งสั่งจากกรุงเทพฯ ดอกไม้สดเหล่านั้นซึ่งมีราคาแพงพอสมควร มีราคาหลายพันหลายหมื่น เพื่อจะแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของเจ้าภาพและเพื่อหน้าตาเจ้าภาพ เพราะเจ้าภาพมีหน้ามีตาในสังคมจำเป็นต้องจัดให้สมศักดิ์ศรีตามฐานะตำแหน่งทางสังคม สิ่งเหล่านี้เป็นการแสดงออกซึ่งความเป็นเกินจริง คำว่า ความเป็นเกินจริง หมายถึงไม่ได้ทำเพื่อความหมายที่แท้จริง ความหมายที่แท้จริง คือ การจัดงานศพเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ดวงจิตวิญญาณของผู้ที่ได้ตายจากไป แต่แสดงออกในลักษณะเป่าพรมเทียมหรือเน้นการจัดงานที่ความมีหน้ามีตา ความหรูหราอลังการ การประดับดอกไม้สดนั้นต้องเปลี่ยนทุกสองสามวันเพื่อให้ดูดีดูสวยงาม การจัดประดับดอกไม้ก็ยังคงแสดงออกถึงฐานะทางสังคมอีกด้วย ถ้ามีฐานะก็ย่อมจะประดับดอกไม้ที่มีราคาแพงกว่าฐานะธรรมดา การทำแบบนี้ต้องสิ้นเปลืองเงินทองหลายบาท อยากจะสะท้อนให้ทุกคนที่จะมีโอกาสเป็นเจ้าภาพได้รู้ความเป็นจริงของการจัดงานศพนั้นว่า สาระที่แท้จริงอยู่ตรงไหน สาระปลอมอยู่ตรงไหน การแสดงออกในลักษณะความเป็นเกินจริงนั้นจะเน้นไปที่รูปแบบมากกว่าไม่ได้เน้นไปที่เนื้อหาสาระ รูปแบบ หมายถึง การประดับดอกไม้อย่างสวยงามหรูแพง ๆ ผู้คนที่ไปมาเห็นรู้สึกเจ้าภาพมีบาร์มี มีฐานะ มีตำแหน่งทางสังคม มีพรรคพวกมาก กว้างขวางในสังคม การกระทำเช่นนี้เราเรียกว่าเน้นรูปแบบ เน้นที่บัญญัติธรรม ไม่ได้เน้นที่สาระ สาระที่แท้จริงนั้นคือการอุทิศส่วนบุญกุศลไปให้ดวงจิตวิญญาณของผู้ตาย การจัดงานศพแบบสมัยก่อนต่างจากปัจจุบันนี้ที่ต่างต่างจริง ๆ ก็ไม่มีอะไรมากมาย เพียงแต่การจัดงานให้มีประดับดอกไม้สวยงามหรูนั้นในสมัยก่อนไม่มีมากมาย เน้นอุทิศบุญให้ดวงจิตวิญญาณของผู้ตายจริง ๆ หวังให้ดวงวิญญาณได้ไปเกิดในชาติใหม่ภพใหม่ที่ดีคือสุคติภพ

ปัจจุบันสังคมเป็นสังคมหลังนยุคเป็นยุคที่มองหาคุณค่าเทียม เช่น การประดับฝังงานด้วยความหรูหราอลังการเพื่อความมีหน้ามีตา มองดูที่รูปแบบภายนอกไม่ได้ดูภายใน เพราะสังคมที่เจริญ

ก้าวหน้าจะลืมนสาระของงานนั้น ๆ คนที่ทำงานก็จะมองเห็นความสำคัญของการจัดงานศพไปที่การประดับตกแต่ง เพราะสังคมคนเราได้สร้างปรากฏการณ์ให้เป็นเช่นนั้น เน้นความหลากหลาย เน้นความแตกต่าง ปล่อยความคิดของคนในสังคมให้เป็นไปตามความต้องการ เรียกว่า ความเป็นเกินจริง เน้นสร้างภาพภายนอกให้ดูดีให้สวยงามไว้ก่อน การใช้โลงแอร์ เป็นการแสดงเรื่องอัตลักษณ์ของผู้ตายว่ามีฐานะมีตำแหน่งมีชื่อเสียง และเป็นอัตลักษณ์ของลูกหลานว่าต้องทำให้ดูสมเกียรติสมฐานะ กล่าวได้ว่า ในปัจจุบันเน้นที่รูปแบบ รูปแบบ หมายถึง ไม่ได้เน้นที่เนื้อหาสาระที่แท้จริง ทำตามความสมันิยมของสังคม ถ้าดูดี ๆ มันก็ดี แต่ถ้ามองลงลึกกว่าสิ่งเหล่านี้มันมีผลเสียต่อคนรุ่นหลังอย่างไร และมีประโยชน์อย่างไร แล้วควรหันหลังมองเป้าหมายแท้ของพิธีกรรมงานศพ หรือเป็นเป้าหมายที่แท้จริงของการจัดงานศพให้ลูกหลานได้รู้ได้เข้าใจ ได้เข้าถึงและได้ปฏิบัติในทางเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้อง เพราะโลงแอร์ปัจจุบันมันมีราคาลูกหมอน เป็นเชิงธุรกิจที่เจ้าภาพต้องทำแบบสมันิยมของสังคมได้เปลี่ยนภูมิปัญญาของชาวบ้านไปแล้ว โลงสมัยก่อนหรือสมัยนี้เขาสามารถทำเองได้อย่างสวยงามและมีราคาถูกไม่แพงมากมาย ผู้วิจัยเองก็หนักใจที่จะพูดเรื่องนี้เป็นเรื่องการสิ้นเปลืองเงินทองมากมายในขณะที่เดียวกันก็ไม่ตรงเป้าหมายที่แท้จริง

การนิมนต์พระมาสวดมาตिकाบั้งสกุล พระรับนิมนต์แล้วก็ไปตามปกติ แต่การนิมนต์พระผู้ใหญ่หลาย ๆ รูป จะต้องถวายปัจจัยมาก เสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก การใช้เครื่องเสียงใหญ่ ๆ ในงานศพนั้น ขึ้นอยู่กับเจ้าภาพ แต่ถ้าเจ้าภาพมีฐานะมีชื่อเสียงมีเพื่อนฝูงมาก ตำแหน่งทางสังคม ก็จะใช้เครื่องเสียงดัง ๆ ใหญ่ ๆ อีกด้วย เป็นการกระทำที่ไม่ตรงเป้าหมายของการจัดงานศพที่แท้จริง การฆ่าวัวเพื่อเป็นอาหารในงานศพนั้น ๆ เป็นการบ่งบอกถึงฐานะเจ้าภาพ บ่งบอกถึงคนมีบารมี บ่งบอกถึงคนมีพรรคพวกมากมาย สิ่งเหล่านี้ได้ปรากฏในสังคมงานศพในปัจจุบันงาน

ปัญหาการจัดการงานศพหลายปัญหา เช่น ปัญหาการขาดความไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการจัดงานศพตามหลักคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา ปัญหาการจัดการงานศพไม่ได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้พุทธธรรมคำสั่งสอน และ ปัญหาการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่เกินความจำเป็น จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมุ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดงานศพในปัจจุบันเป็นวัฒนธรรมในเชิงโอ้อวด จนลืมนำถึงคุณค่าและความหมายที่แท้จริงในศาสนา จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์พุทธปรัชญามาใช้ในการจัดการงานศพ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์พุทธปรัชญามาใช้ในเชิงบูรณาการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดพิธีการจัดการงานศพในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะการจัดการงานศพในอำเภอสิเกา จังหวัดตรัง
2. เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาในฐานะเครื่องมือการนำมาใช้แก้ปัญหาการจัดการงานศพในอำเภอสิเกา จังหวัดตรัง

3. เพื่อนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาการจัดการงานศพในอำเภอเสนา จังหวัดตรัง
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบจากการนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการจัดการงานศพที่เหมาะสม

ระเบียบวิธีการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัยที่พัฒนาขึ้น จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพุทธปรัชญา กับการประยุกต์ใช้ในการจัดการงานศพในอำเภอเสนา จังหวัดตรัง จึงออกแบบการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยทางปรัชญาแบบวิภาษวิธี (Dialectic Method) และแบบมีการหาเหตุผลด้วยการใช้วิจารณ์ญาณ (Discursive Method) ภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญา เพื่อให้ได้ข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาให้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด

ผลการวิจัยพบว่า

จากผลการศึกษาการนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการจัดการงานศพในประเทศไทย โดยเฉพาะในอำเภอเสนา จังหวัดตรัง สามารถสรุปได้ กล่าวคือ

การจัดการงานศพในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะการจัดงานศพในอำเภอเสนา จังหวัดตรัง พบว่า ประเพณีงานศพชาวไทยพุทธท้องถิ่นมีกิจกรรมงานศพหลายขั้นตอน นับแต่วันตาย วันตั้งศพ วันฌาปนกิจศพ และวันหลังฌาปนกิจศพ เมื่อมีคนตายก็จะกระจายข่าวให้รู้กันทั่วไป บรรดาญาติมิตร ผู้สนิทสนมรู้จักมักคุ้นกับญาติผู้ตาย ก็จะไปร่วมโดยจิตสำนึกว่าเพื่อนที่ดีจะเห็นกันเมื่อตาย เมื่อมีผู้ตาย พิธีแรก คือ การเตรียมบรรจุโลง ด้วยการจัดศพผู้ตายให้นอนหันศีรษะไปทางทิศตะวันตก จัดแต่งของหมากพลู ดอกไม้รูปเทียนให้ผู้ตายถือไว้แล้วคลุมด้วยผ้า จัดเตรียมโลงศพ อาน้ำศพ แต่งตัวศพ นิมนต์พระภิกษุทำพิธีมัตตราสัง และนำศพบรรจุโลง ซึ่งมีความเชื่ออยู่ว่า จะไม่บรรจุโลงในวันพุธ ถ้าวันตายเป็นวันพุธก็จะรอเวลาไว้ จนผ่านเที่ยงคืนไปแล้วจึงบรรจุศพลงโลง การจัดงานศพในสมัยก่อน เจ้าภาพต้องเตรียมการอยู่หลายวัน เตรียมสถานที่ปลุกโรงพิธี โรงเลี้ยง โรงครัว จัดหาฟืน สิ่งของต่าง ๆ ที่จะใช้ในงาน ไปแจ้งข่าวแก่ญาติมิตรที่อยู่ห่างไกล ดังนั้น จึงนำศพใส่โลงค้ำไว้ก่อน เมื่อถึงวันที่เหมาะสมซึ่งมักจะเป็นหน้าแล้ง ก็จะนำมาบำเพ็ญกุศล อาจจัดพิธีที่บ้านหรือที่วัดตามสะดวก ปัจจุบันเมื่อบรรจุศพแล้ว ส่วนใหญ่จะจัดงานต่อเนื่องจนเผา เรียกร้อยในคราวเดียว ชาวตรังนิยมตั้งศพบำเพ็ญกุศลหลายวัน โดยถือเอาวันฤกษ์ดีเป็นวันยกศพไปเผาหรือฝัง ซึ่งมักจะจัดงานศพให้เสร็จสิ้นในช่วงเดือน ไม่นิยมจัดงานศพข้ามเดือน (หมายถึง การตั้งบำเพ็ญกุศลที่มีวันอยู่ระหว่างข้างขึ้นกับข้างแรม หรือระหว่างเดือนต่อเดือน) หลังจากยกศพขึ้นแล้ว ก็จะจัดเตรียมงานจนถึงวันสำคัญในสามวันสุดท้าย

คือ วันเข้าทับ วันเข้าการ และวันเผา เมื่อเริ่มงานก็มีจัดการตกแต่งโลง ตอนกลางคืนมีสวดพระอภิธรรม กลางวัน ทำบุญถวายสังฆทาน เตรียมอาหารไว้จัดเลี้ยงผู้มาฝังสวดและนั่งเป็นเพื่อนศพ มีมหรสพตามฐานะเจ้าภาพ เช่น หนังสือตุง มโหรีรำ กะหลอ กลอนกลาน เป็นต้น ในวันเข้าทับอาจมีการจุดดอกไม้ไฟประเภท อ้ายตุม ตรวด เพื่อเป็นสัญญาณบอกข่าว การจัดงานศพในปัจจุบันที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ชาวตรัง คือ การพิมพ์ใบประกาศ งานศพขนาดใหญ่ ปิดประกาศให้เพื่อนฝูงญาติมิตรทราบเพื่อจะได้มาร่วมงาน การเลี้ยงอาหารแก่ผู้มาร่วมงาน ในวันแรก ๆ ตอนกลางคืนจะมีถั่วลิสงคั่วกับน้ำชาหรือน้ำเย็น บางทีจะมีขนมแห้ง หรือขนมสด ตลอดจนอาหารประเภทขนมจีน ก๋วยเตี๋ยว ตามฐานะเจ้าภาพ หรือตามที่ญาติมิตรจัดมาช่วย ในวันเข้าทับ จะมีการล้มหมู ล้มวัว ไว้สำหรับงานเลี้ยงใหญ่ ในวันเข้าการ ในวันเข้าทับนี้พ่อครัวจะนำเอาเครื่องในมาแกงก่อน เรียกว่า แกงสมรม แยกที่มาจากใต้รับเลี้ยงข้าวมือเย็นด้วยเมื่อถึงวันเข้าการ ซึ่งคนจะมากันเป็นจำนวนมาก การเลี้ยงข้าวมือเย็น ถือเป็นเรื่องสำคัญ ต้องมีอาหารอย่างน้อย 3 อย่าง แกงหลักมักจะเป็นแกงเนื้อวัวน้ำขลุกขลิกใส่เครื่องเทศ เรียกว่า เครื่องร่อย แกงจืด และผัด หรือเกาตุก คล้ายหมูพะโล้ ประุงรสเพิ่มเติมด้วยเต้าหู้ยี้ ใส่เผือก เต้าหู้ทอด และเห็ดหอม เรื่องอาหารนี้เจ้าภาพถือเป็นเรื่องสำคัญต้องดูแลมิให้ขาดตกบกพร่อง เจ้าภาพจะทักทายกับทุกคนที่มาร่วมในงานมีโฆษกประกาศต้อนรับเชื้อเชิญแขกเข้าสู่โรงเลี้ยง เพื่อรับประทานอาหาร เสร็จแล้วญาติมิตรและแขกก็จะร่วมทำบุญ เรียกว่าให้งาน มีเจ้าภาพ คอยรับเงิน จดชื่อ - นามสกุล บ้านที่อยู่ จำนวนเงิน และตอบแทนด้วยบัตรขอบคุณ แจกกำหนดการฌาปนกิจ ผูกด้ายสีแดง ไว้เป็นการเชิญชวนให้มาในวันเผาอีกครั้งหนึ่ง ปัจจุบันบางงาน เปลี่ยนจากบัตรขอบคุณ เป็นซองชำระประเภท ยาหม่อง ยาตม ปากกา ฯลฯ เมื่อถึงวันยกศพไปเผาหรือฝัง บรรดาญาติมิตร เพื่อนฝูง ที่รู้จักมักคุ้นก็จะมาร่วมพิธีสวดมาตिकाบังสุกุล มีการเลี้ยงอาหารเที่ยงอีกครั้งหนึ่ง อาจเป็นอาหารชนิดเดียวกับวันเข้าการหรือ เมื่อถึงกำหนดเวลาก็ยกศพจากที่ตั้งهامไปสู่เมรุหรือป่าช้า เพื่อเผาหรือฝังตามประเพณี สมัยก่อนผู้ไปส่งศพจะถือพินไปคนละดุ้น ด้วยเพื่อใช้เผาศพ ปัจจุบันธรรมเนียมนี้ยังมีอยู่บ้างในชนบท ถ้าเป็นศพที่เผาก็จะเก็บอัฐิในวันรุ่งขึ้น เจ้าภาพจะนิมนต์พระแปรธาตุเพื่อเก็บอัฐินำไปบังสุกุล นำเก็บไว้ในที่ที่เหมาะสม หรือบัวซึ่งทำเป็นรูปเจดีย์เล็ก ๆ สูงประมาณ 1 เมตร เรียกว่า เข้าบัว การไว้ทุกข์ บรรดาลูกหลานและญาติจะไว้ทุกข์ด้วยการแต่งเสื้อผ้าชุดสีดำ ถ้าเป็นญาติห่าง ๆ ก็ไม่เคร่งครัดนัก อาจแต่งดำขาว ระยะเวลาไว้ทุกข์อาจเป็น 1 ปี 100 วัน 50 วัน หรือปลดทุกข์ทันที หลังจากบรรจุอัฐิแล้ว ในวันปลดทุกข์จะมีการทำบุญถวายสังฆทานอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ตายอีกครั้งหนึ่ง

การนำพุทธปรัชญามาใช้ในการแก้ไขปัญหาการขาดความไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการจัดงานศพ จากการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการจัดงานศพตามหลักคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา ทำให้มีการเข้าใจว่าการจัดงานศพเป็นการแสดงออกถึงความรักอาลัยคนที่จากไป และเป็นการแสดงให้เห็นฐานะ เกียรติยศ ชื่อเสียง ของวงศ์ตระกูลหรือเจ้าภาพ โดยไม่เข้าใจว่าจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการจัดงานศพตามหลักคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา เพื่อ

ให้ประชาชนได้ระลึกถึงความตายว่า ความตายนี้จักมีเป็นแน่ ชีวิตที่เลี้ยงร่างกายจิตใจให้สดใสเป็นอยู่นี้ จัดขาดไปเป็นแน่ พึงเป็นผู้มีสติและปัญญา กำหนดพิจารณาให้เกิดความสังเวช โดยมุ่งให้พิจารณาสังขารว่า ประกอบด้วยชั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ อาศัยซึ่งกันและกัน ดังลำดับ การเกิด การดับของปัจจุสมุปบาท รูป หรือ รูปธรรม เป็นส่วนกาย นาม หรือ นามธรรม ทั้ง 4 ได้แก่ เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นส่วนใจ มีทั้งกาย และใจ จึงจะเป็นชีวิต รูปทุกรูปประกอบด้วย ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ค้ำกันเป็นร่างของสิ่งทั้งหลาย เมื่อรูปใด ๆ ไร้ซึ่งนามธรรม คือ เวทนา สัญญา สังขาร และ วิญญาณ หรือรู้จักกัน โดยทั่วไปว่า “ตาย” แล้วนำไปเผา รูปนั้นจะเหลือเพียงเถ้าธุลี คือกลับไปเป็นดินเช่นเดิม สังขารทั้งหลายทั้งปวง เป็นอนิจจัง มีความไม่เที่ยง สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นทุกขัง มีความคงทนอยู่ไม่ได้จึงเป็นทุกข์ สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตา ไม่มีตัวไม่มีตน ที่เป็นแก่น เป็นแกน เป็นสาระอย่างแท้จริงได้ตลอดไป ดังนั้น จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการจัดการงานศพตามหลักคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา คือ เป็นแนวทางป้องกันความประมาทในการดำเนินชีวิต เป็นแนวทางสำหรับระงับกิเลส เป็นแนวทางการฝึกเจริญสติอย่างสม่ำเสมอ เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาจิตใจ

การนำพุทธปรัชญามาใช้ในการแก้ไขปัญหาค่าธรรมเนียมการจัดการงานศพที่ไม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ พุทธธรรม จากการศึกษาพบว่า การจัดการงานศพโดยเฉพาะในอำเภอเสนา จังหวัดตราง ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา พบว่า ปัญหาค่าธรรมเนียมในการจัดการงานศพไม่ได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยได้นำเอาพุทธปรัชญาว่าด้วยหลักโยนิโสมนสิการ ข้อที่ 8 คือ การคิดแบบอุปมาอุปไมยหรือวิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม หรือแบบเร้ากุศล เป็นวิธีคิดที่ทำให้เกิดความคิดและการกระทำที่ดีงามเป็นประโยชน์เกิดคุณธรรม เป็นการคิดที่ประกอบด้วยสติ คือ กำหนดใจ หรือที่ใจอยู่กับตัวระลึกถึงสิ่งที่พึงเกี่ยวข้องจัดทำและสำนึกที่จะเร่งรีบทำการซึ่งเป็นการเสริมสร้างสัมมาทิฐิ ความรู้ความเข้าใจตามที่เป็นจริงที่เป็นโลกียะ โดยการคิดพิจารณาพิธีกรรมจัดการงานศพโดยแยกคายว่า พิธีกรรมเป็นการสอนให้คนเป็นเกิดแนวคิดคติเตือนใจ และแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักคุณธรรมจริยธรรมที่สอดคล้องกับความจริงของชีวิตในแง่มุมของสังขาร ประหนึ่งทำของที่ไม่มีค่าให้มีค่า หรือทำของที่มีคุณค่าน้อยให้มีคุณค่ามาก พุทธปรัชญาจากประเพณีการจัดงานศพ ได้แก่ คือ 1) การปฏิบัติต่อศพ 2) การปฏิบัติในการสวดศพ 3) การบวชนาคและการจุณศพ 4) การปฏิบัติในการเผาศพ 5) การเก็บอัฐิและทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตาย

การนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่เกินความจำเป็น ในการจัดการงานศพ จากการศึกษาพบว่า การจัดการงานศพในอำเภอเสนา จังหวัดตราง มีปัญหาค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่เกินความจำเป็น เช่น การเลือกใช้อุปกรณ์เครื่องใช้ที่มีความหรูหรา การจัดประดับด้วยดอกไม้สด เป็นการจัดอย่างสวยงาม การประดับประดาด้วยการผูกผ้าอย่างสวยงาม การใช้โลงแอร์ เป็นการแสดงเรื่องอัตลักษณ์ของผู้ตายว่ามีฐานะมีตำแหน่งมีชื่อเสียง และเป็นอัตลักษณ์ของลูกหลาน

ว่าต้องทำให้ดูสมเกียรติสมฐานะ สมชื่อเสียง การนิมนต์พระผู้ใหญ่ การใช้เครื่องเสียงใหญ่ ๆ และการฆ่าวัวในงานศพ เป็นต้น ทำให้ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดงานศพเพิ่มมากขึ้นจนกลายเป็นวัฒนธรรมปฏิบัติที่ออกห่างจากความหมายของการสูญเสีย และโศกเศร้าของญาติมิตร แต่ถูกทดแทนด้วยค่านิยมของสังคมที่ชี้นำจากการพอมิพอกินของเจ้าภาพ เพื่อลดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดงานศพ ด้วยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สัปปุริสธรรม 7 ข้อการรู้จักประมาณ คือ การเป็นคนรู้จักพอดีในการจ่ายทรัพย์ตามกำลังของตน และหลักความสันโดษ ซื่อพึงพอใจในสิ่งของหรือทรัพย์สินที่ตนเองได้มาและใช้จ่ายในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ใ้บุคคลรู้จักประมาณ ได้แก่ การประหยัดและรู้จักออม ไม่ฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อ มาใช้เป็นแนวทางในการจัดงานศพ การนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการจัดงานศพของชุมชน ในอำเภอสิเกา จังหวัดตรัง สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการขาดความไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการจัดงานศพตามหลักคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา แก้ไขด้วยการอธิบายให้ประชาชนเข้าใจในจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการจัดงานศพตามหลักคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา คือ การจัดงานศพเพื่อให้ประชาชนได้ กำหนดพิจารณาให้เกิดความสังเวช โดยมุ่งให้พิจารณาสังขารว่า ประกอบด้วยชั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ อาศัยซึ่งกันและกัน มีการเกิด การดับเป็นธรรมดา ตามหลักไตรลักษณ์ คือ เป็นอนิจจัง คือ มีความไม่เที่ยง เป็นทุกขัง คือ มีความคงทนอยู่ไม่ได้จึงเป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา ไม่มีตัวไม่มีตน เพื่อใช้เป็นแนวทางป้องกันความประมาทในการดำเนินชีวิต

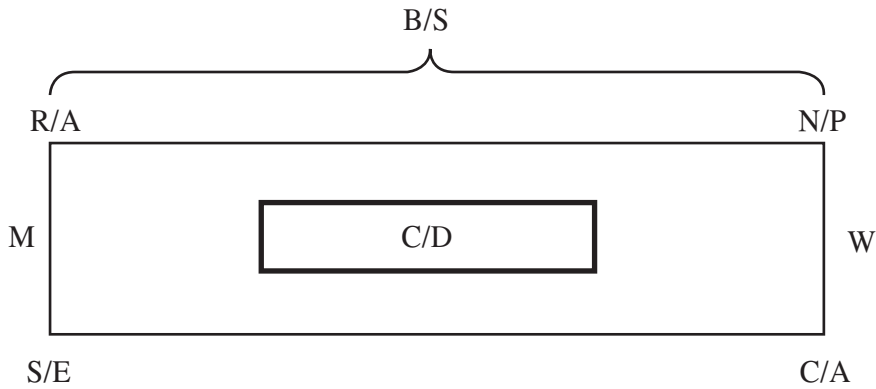
2. ปัญหาการจัดการงานศพที่ไม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้หลักพุทธธรรม คือ การทำพิธีกรรมงานศพ มีหลายกิจกรรม ได้แก่ 1) การอาบน้ำศพและการรดน้ำศพ 2) การแต่งตัวศพ การหวีผมศพ การทาแป้งแต่งศพ 3) การเอาเงินใส่ปากศพ การปิดปาก/ปิดตาศพ 4) การมัดศพ (มัดตราสัง) การมัดห่อศพ 5) ประเพณีบันได 3 หรือ 4 ชั้น รื้อไม้ไผ่รองศพ ปากกาจับโลง 6) การหันหัวศพไปทางทิศตะวันตก 7) การใส่ดอกไม้รูปเทียนในมือศพ การเช่นศพ การเคาะโลงให้รับศีล การจุดตะเกียงปลายเท้าศพ 8) การไว้ทุกข์ 9) การสวดมาติกา 10) การสวดพระอภิธรรม 11) การใส่ตาลปัตร 4 ด้าม 12) การบวชหน้าศพและจูงศพ 13) การทำประตูปา 14) การตีหมอน้ำและหม้อไฟนำศพ 15) การชดข้าวสาร การโปรยข้าวตอก 16) การหามศพ 17) การใช้สื่คนหาม สามคนแห่ หนึ่งคนนั่งแคร่ สองคนพาไป 18) เครื่องมือจูงศพ 19) การหามศพเวียนจิตกาธาน 3 รอบ 20) การยกศพกระทบเชิงตะกอน 21) การทอดผ้าบังสุกุล 22) การล้างหน้าศพ 23) การทิ้งเบ๊ย 32 24) การวางดอกไม้จันทน์ 25) ประเพณีไม้ข่มเหงและไฟเผาศพ 26) ประเพณีการชดดุ้นพื้นดับไฟเสีย 3 ดุ้น 27) ประเพณีการแปรรูป 28) การเก็บอัฐิ และ 29) ด้ายสายสิญจน์ แก้ไขด้วยพุทธปรัชญาว่าด้วยหลักโยนิโสมนสิการ ข้อที่ 8 คือ การคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรมหรือวิธีคิดแบบเร้าคุณธรรมหรือแบบเร้ากุศล เป็นวิธีคิดที่ทำให้เกิดความคิดและการกระทำที่ดีงามเป็นประโยชน์เกิดกุศลธรรม เป็นการคิดที่ประกอบด้วยสติ คือ กำหนดใจ หรือที่ใจอยู่กับตัวระลึกถึงสิ่งที่พึงเกี่ยวข้องจัดทำและสำนึกที่จะเร่งรีบทำการซึ่งเป็นการเสริมสร้างสัมมาทิฐิ

3. ปัญหาการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่เกินความจำเป็นในการจัดการงานศพ แก้ไขด้วยพุทธปรัชญาว่าด้วย หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สัปปริศธรรม 7 ข้อการรู้จักประมาณ คือ การเป็นคนรู้จักพอดีในการจ่ายทรัพย์ตามกำลังของตน และหลักความสันโดษ ข้อพึงพอใจในสิ่งของหรือทรัพย์สินที่ตนเองได้มาและใช้จ่ายในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ให้บุคคลรู้จักประมาณ ได้แก่ การประหยัดและรู้จักออมไม่ฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อ มาใช้เป็นแนวทางในการจัดการงานศพ

4. รูปแบบการจัดงานศพที่เหมาะสม ได้แก่ 1) ควบคุมไม่ให้อาหารรั่วไหล 2) ลดน้ำอวดลม เป็นน้ำเปล่า 3) ลดอาหารว่าง 4) ลดสุรา 5) จดเล่นการพนัน 6) จดจ้างวงดนตรี 7) ใช้ดอกไม้แห้ง แทนดอกไม้สด 8) ยืมโลงทองที่สวยงามมาครอบโลงจริง 9) เก็บศพประมาณ 4 คืน 5 วัน 10) จัดผ้าบังสุกุลอย่างพอประมาณ 11) จดการจุดพลุและบั้งไฟ 12) แจกหนังสือธรรมแทนแจกของที่ระลึก ราคาแพง ๆ และ 13) ควรให้เงินสดแทนพวงหรีด

องค์ความรู้ใหม่และรูปแบบจากการนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการจัดการงานศพ

จากการศึกษาการนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการจัดการงานศพโดยเฉพาะในอำเภอเสนา จังหวัดตราบึง ต้ององค์ความรู้ใหม่และรูปแบบที่เหมาะสม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังรูปภาพประกอบ ดังนี้

จากภาพ สามารถถอดองค์ความรู้ คือ

C/D = Contemplation on Death มรณานุสติ

C/A = Contemplation of Appointment ปัญัญัติธรรม

S/E = Sufficiency Economy Philosophy ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

W = Wholesome กุศล

M = Merit บุญ

N/P = Natural Phenomenon สภาวะธรรม

R/A = Realistic Approach การเข้าถึงสภาวะธรรม

B/S = Blissful States of Existence สุตติภาพ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

จากการศึกษาเรื่องการนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการจัดการงานศพโดยเฉพาะในอำเภอ
สีกา จังหวัดตรัง มีข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไปดังนี้

1. การศึกษาครั้งต่อไปจะเป็นการวิจัยเปรียบเทียบการจัดการงานศพระหว่างท้องถิ่นกับ
ท้องถิ่นอื่น
  2. การศึกษาครั้งต่อไปควรจะวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการ
จัดการงานศพแต่ละท้องถิ่น
  3. การศึกษาครั้งต่อไปควรจะวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการนำพุทธปรัชญามาประยุกต์
ใช้ในการจัดการงานศพ
-

รายการอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). *พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน ตอนว่าด้วยพระสูตร*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ฉวีวรรณ วงศ์ศรี. (2555). *งานศพในกรุงเทพมหานคร : การจัดการที่เหมาะสมในการถือปฏิบัติ*. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด. (2558). *ประเมินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานศพ*. 2550.<<http://www.positioningmag.com/prnews/>>. สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2558.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2534). *พิธีกรรมเกี่ยวกับการตายในประเทศไทย เอกสารประกอบการจัดนิทรรศการ เรื่อง “ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต”*. ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร วันที่ 17 ตุลาคม-6 พฤศจิกายน. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ฟ.
- พระครูกล้วยาณธรรมโมฆ (รุ่ง กลยาโณ). (2555). *การศึกษาศิลปกรรมจากประเพณีงานศพ : กรณีศึกษาชุมชนตำบลตรวจ อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปโน). (2550). *ระเบียบปฏิบัติของชาวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมจินต์ สัมมาปญโญ. (2544). *พุทธปรัชญา : สาระและพัฒนาการ*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการบุญจันทร์ อันไฮ. (2553). *ความเชื่อ พิธีกรรม และรูปแบบการจัดงานศพโดยชุมชนมีส่วนร่วมที่มีผลต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จังหวัดนครราชสีมา*. ปริญญาศิลป ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระอธิการพิพัฒน์พงษ์ ฐานวุฑโฒ (ใจกว้าง). (2555). *ความเปลี่ยนแปลงการจัดงานศพของชาวพุทธ : กรณีศึกษาบ้านหมื่น ตำบลนาปรัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา*. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิน ดอกบัว. (2558). “*พุทธปรัชญาว่าด้วยการเวียนว่ายตายเกิดในพระพุทธศาสนา*”, *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*. 11, 3 (กันยายน-ธันวาคม 2558) : 17.